

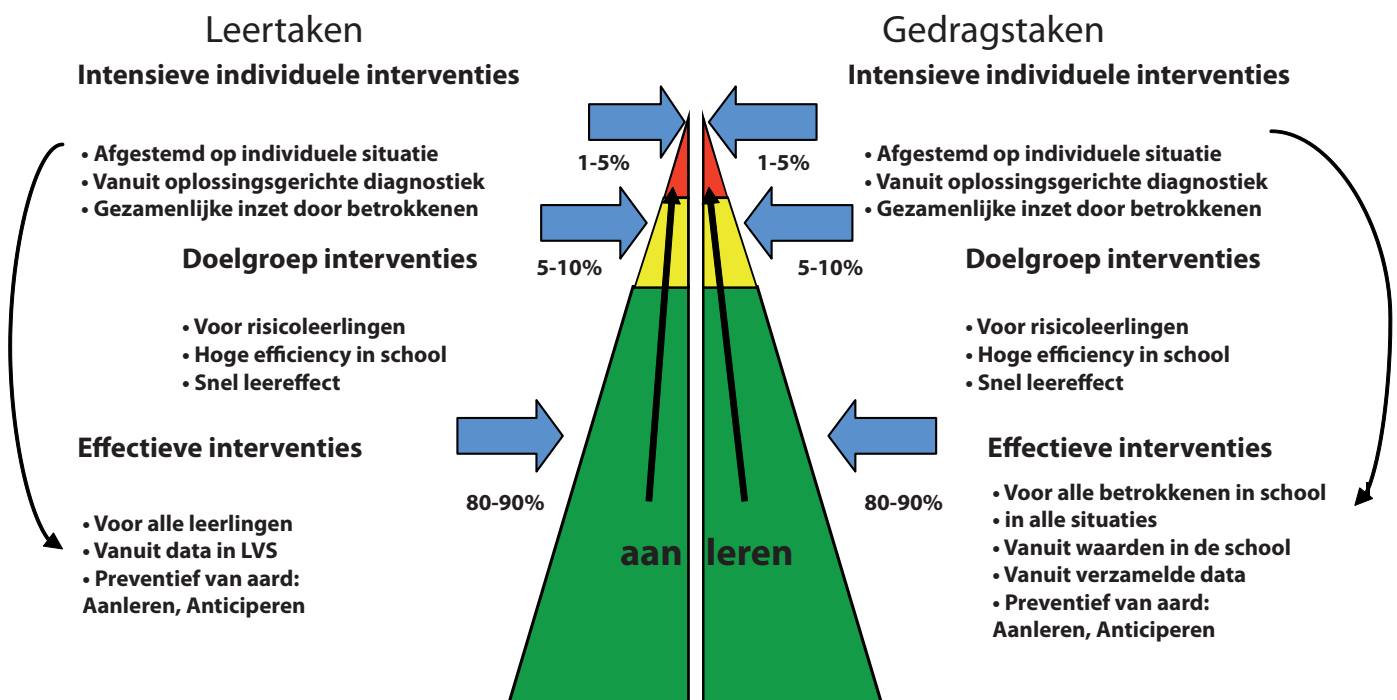
Brede aanpak gedrag verhoogt prestaties

Scholen moeten goed onderwijs verzorgen, maar hebben tegelijkertijd te maken met maatschappelijke problemen. Docenten hebben daarom de taak om kinderen en jongeren te begeleiden naar 'verantwoordelijk burgerschap', en hen te ondersteunen in hun cognitieve en sociaal emotionele ontwikkeling. Brede Aanpak Gedrag richt zich op het stimuleren van gewenst gedrag bij leerlingen.

Een school is een sociale gemeenschap. Als die systematisch gewenst gedrag aanleert en probleemgedrag weet te voorkomen, ontstaat er een positief schoolklimaat. Daarvoor is een schoolbrede, eenduidige en samenhangende

aanpak nodig waarbij iedereen betrokken is; dus niet alleen docenten maar ook de conciërge, het kantinepersoneel, de administratie en de directie. Dat is een belangrijke voorwaarde die speelt bij pilots van een nieuwe benadering die momenteel uitgevoerd wordt op enkele scholen. Deze methode, School Wide Positive Behavior Support (SWPBS) is nieuw en aangepast aan de Nederlandse situatie door Fontys OSO onder de naam Brede Aanpak Gedrag (BAG). Er is daarbij

Schoolbrede aanpak om succes op leer- en gedragsgebied bij leerlingen te bevorderen

Blonk (2010), afgeleid van: www.pbis.org

vooral sprake van aandacht voor de eigen schoolcultuur en het oplossingsgericht werken in Nederland. Het is een praktische, geïntegreerde en schoolbrede aanpak die gewenst gedrag bij leerlingen expliciet maakt en stimuleert. Het doel ervan is om de leerprestaties te verbeteren en een gezonde sociale omgeving te scheppen.

Klassenmanagement

'Voorkomen is beter dan genezen' is een gezegde dat ook geldt voor zowel de internaliserende als externaliserende gedragsproblemen in de school. Belangrijk daarvoor is het creëren van een goed pedagogisch klimaat, waarin er een positieve sfeer heerst in de school en in de klas, en waar een team van docenten werkzaam is dat sensitief en responsief is ten aanzien van signalen van niet-welbevinden van leerlingen.

Ook goed klasmanagement is belangrijk, waarbij de aandacht vooral gericht is op positief gedrag en waarbij de organisatie van de leerprocessen leidt tot een krachtige, betekenisvolle leeromgeving.

Interventies

Interventies zijn alleen doelmatig als de preventie van probleemgedrag de hoogste prioriteit krijgt. Dit betekent dat er interventies ingezet worden voor alle leerlingen. Pas als dat niet werkt worden intensievere interventies ingezet.

In BAG wordt gewerkt met een piramide waarin interventies zijn ondergebracht. Het is een model dat is opgebouwd uit drie niveaus: we noemen ze het groene, gele en rode niveau.

Voor iedere school zijn de interventies verschillend. Wat voor de ene school een interventie in het rode gebied is, kan voor een andere school een interventie in het groene gebied zijn.

De verhouding die daarvoor geldt is 4 : 1. Dit is voor alle kinderen belangrijk, ook voor de stille teruggetrokken leerling.

Belang van data

Veel scholen verzamelen gegevens die niet worden gebruikt om besluiten over de aanpak te nemen. SWPBS werkt wel datagesturd. De scholen met deze benadering verzamelen systematisch data. Die worden maandelijks geïnterpreteerd en gebruikt voor besluitvorming. Die data kunnen gaan over uiteenlopende zaken, gedrag, prestaties, absentie, te laat zijn, incidenten, schorsing, maar ook bijvoorbeeld over het aantal complimenten per leerling of per medewerker. Met behulp van data kunnen bepaalde patronen blootgelegd worden.

Ouders en zorginstellingen

In de huidige onderwijspraktijk zijn ouders niet intensief betrokken bij de school van hun kinderen. Het contact bestaat meestal uit tien minuten gesprekken na het uitreiken van de periodieke rapporten. De school zoekt vaak pas

Kinderen ontwikkelen zich gezond als zij vier keer positieve aandacht krijgen tegenover een correctie.

Gewenst gedrag

Scholen die kiezen voor deze benadering maken hun verwachtingen ten aanzien van gewenst gedrag concreet. Uitgangspunt daarvoor zijn de basiswaarden die de school hanteert. Veel voorkomende waarden zijn: respect, veiligheid en verantwoordelijkheid. Het docententeam vertaalt deze waarden, in samenspraak met de leerlingen en hun ouders, naar concreet gewenst gedrag voor alle ruimtes in de school; niet alleen in de klassen, maar ook bij de gangen, de toiletten en de aula. De scholen vertalen hun waarden veelal in gedragsregels, die positief geformuleerd zijn. De waarden worden ook visueel uitgebeeld en op herkenbare plaatsen getoond door initiatieven als het ophangen van posters, weergave op beeldschermen of in de kabelkrant.

Het weten en kennen van de verwachtingen rond gewenst gedrag is in deze benadering niet voldoende. De verwachtingen moeten actief aangeleerd worden waarbij de docent als rolmodel fungeert. Het meermalen inoefenen van de verwachtingen is onderdeel van het curriculum. Een derde aspect is dat gewenst gedrag systematisch bekrachtigd wordt. Binnen school wordt er een leeftijdadequaat systeem van bekrachtiging ontwikkeld en alle medewerkers maken gebruik van dit systeem. Veelal worden beloningskaarten uitgereikt aan leerlingen, in samenhang met het benoemen van het gewenste gedrag "ik vind het fijn dat jij Eva geholpen hebt toen ze viel. Dat is verantwoordelijk en respectvol".

Vier op een

In de havo-3 klas van Evert wordt veel gepest en getreiterd. Er worden spullen vernield. De mentor begint een klassengesprek, waarin zij uitdrukkelijk vraagt naar oplossingen voor deze zorgelijke situatie in de klas. Waarop Evert de mentor vraagt: "Wij zijn de beroerdesten niet, maar wat verwachten jullie van ons?". Het antwoord van de mentor was: "Nou gewoon, je fatsoenlijk gedragen," zonder echt duidelijk te maken wat dat dan concreet inhoudt. Toch moeten de consequenties van bepaalde overtredingen voor de leerling en de docent duidelijk zijn. Maar het is ook belangrijk aan kleine misdadingen weinig tijd en aandacht te schenken.

Uit onderzoek is gebleken dat 'gewone' kinderen zich gezond ontwikkelen als zij voor elke correctie die zij ontvangen vier keer positieve aandacht krijgen. Dit kan een knipoog, een duim of een schouderklopje zijn, of een verbaal complimentje. Doordat kinderen weten dat er wordt gelet op wat zij goed doen, bouwen zij zelfvertrouwen op en kunnen zij beter met een correctie omgaan.

contact als er is mis is met een leerling, bijvoorbeeld bij slechte cijfers, dreigend doubleren en onacceptabel gedrag. Beter is het om vanuit een positieve relatie met ouders samen te werken. Die relatie kan worden opgebouwd door ouders bij school te betrekken en hen positieve feedback op hun kinderen te geven. Ook een goede relatie met de hulpverleningsinstanties in de regio is essentieel voor een goede afstemming en eenduidige aanpak van kinderen en jongeren, bij voorbeeld in de vorm van psycho-educatie. De zorginstellingen zijn betrokken bij het implementeren van de BAG.

Leerprestaties

Tot nu toe lag de focus op het creëren van een positieve sfeer, gewenst gedrag en samenwerking met de sociale omgeving. Maar het verbeteren van de leerprestaties is ook een belangrijk doel van BAG. Ook daar geldt dezelfde indeling naar interventies. Ook hier zijn data belangrijk voor het signaleren van belemmeringen. Doordat er minder tijd besteed hoeft te worden aan gedragsincidenten, is er meer tijd beschikbaar voor effectieve instructie en begeleiding van leerlingen met betrekking tot hun academische vaardigheden.

Trees Das, t.das@fontys.nl en Nico Schouws, n.schouws@fontys.nl, zijn beiden docent/onderzoeker bij Fontys/OSO en lid van het lectoraat Evaluerend Handelen.